

David Goldblatt: el fotògraf de la història de l' 'apartheid'

Per primera vegada a Europa es podrà contemplar una mostra retrospectiva del fotògraf sud-africà David Goldblatt. L'exposició estarà instal·lada al Macba entre el 8 de febrer i el 14 d'abril i aplega al voltant d'unes dues-centes fotografies nascudes de la mirada de l'artista sobre els anys de la segregació racial al seu país.

Ben segur el nom de David Goldblatt no diu gairebé res a ningú tret d'aquells, i això encara amb sort, que es mouen en el món de la fotografia. En realitat cal dir que a Europa Goldblatt és un perfecte desconegut. "David Goldblatt: 51 anys", organitzada i produïda pel Macba, ja ha passat per l'AXA Gallery de Nova York, on ha triomfat fins el punt de ser considerada una de les deu millors exposicions de l'any. Tant és així que després de Barcelona l'exposició anirà a "Documenta", a més del Palais des Beaux-Arts de Brussel·les, al Centre Cultural de Belem (Lisboa) i al Museum of Modern Art d'Oxford.

Potser ens ajudi a situar el personatge i el seu context explicar que és un fotògraf, que va néixer a Randfontein (Àfrica del Sud) el 1930, i que durant cinquanta-un anys (d'aquí el títol de l'exposició), els llargs anys de l'*apartheid* i els primers anys de la democràcia sud-africana, ha explorat la societat del seu país amb una mirada penetrant. De la seva importància no cal dubtar-ne quan escriptors de l'alçada de Nadine Gordimer (premi Nobel de Literatura) i J. M. Coetzee (*Esperant els bàrbars*, *El mestre de Petersburg*) i compatriotes del fotògraf no s'estan de dedicar-li uns magnífics textos (assajos sobre la seva obra gairebé) que s'inclouen en el magnífic catàleg de l'exposició que en bona part és responsabilitat del mateix Goldblatt.

Per Manuel Borja, director del projecte, hi ha tres característiques que justifiquen la presència de Goldblatt al museu. En primer lloc hi ha la qüestió de ser un desconegut i del suposat risc que això comporta. No és la primera vegada que el Macba passa per una experiència semblant. Ja ho va fer amb el cineasta i dibuixant també sud-africà William Kentridge, de qui ara se'n parla arreu.

Com es pot suposar, la feina de Goldblatt a la Sud-àfrica de l'*apartheid* no era "políticament correcta". Però això no s'ha de veure pas com un aspecte negatiu. Ben al contrari, el fet de passar desapercebut, d'estar fora del mercat i no patir pressions, li ha permès treballar tot al llarg d'aquests cinquanta-un anys amb un grau de llibertat i compromís personal més gran amb el que ha estat la seva trajectòria professional. La fotografia és la manera que té Goldblatt de ser políticament actiu, cosa que no vol dir que estigui a favor que les seves fotografies puguin ser utilitzades amb una finalitat política, tal com explica a l'entrevista que figura al catàleg.

El segon aspecte que Borja remarca en l'obra d'aquest fotògraf és la tradició a la qual pertany o d'on arrenca. Aquesta se situa en el que se'n diu *street photography* que s'emparenta amb la fotografia documental que té els seus inicis al segle XIX. L'objectiu d'aquest corrent era deixar un testimoni de les condicions de vida, reflectir el món del treball i la vida quotidiana de les classes menys afa-

A l'esquerra, un detall del *boss-hov*, Battery Reef, a la mina d'or de Randfontein Estats, l'any 1919, després de ser atracat i robar; a la dreta, Lawrence Matjee, de quinze anys, després de ser atracat i robar a Khotso House, Villiers Street, el 25 de febrer de 1958.

DAVID GOLDBLATT

vorides. Goldblatt, però, no reflecteix els grans esdeveniments. El que pretén és mostrar l'ésser humà i la seva condició diària. Un tret que caracteritza el seu treball és que les imatges sempre van acompanyades d'un text que supera el que s'entén per "peu de foto".

Aquests textos són una mena de llegenda que serveix per construir un mapa de situació de la política sud-africana. Ell en diu "informació crítica", perquè pensa que les seves fotografies no ho diuen tot. Per Manuel Borja, l'obra de Goldblatt és irònica sense ser pamfletària, no es recrea en la misèria. Goldblatt, afegeix el responsable del projecte, és l'antítesi de Salgado, que estetitza la pobresa per al seu profit.

El tercer aspecte que cal remarcar és un element que introdueix la contradicció. Es tracta dels orígens de Goldblatt. Els seus avis eren immigrants lituans que van fugir de la persecució jueva a finals del segle XIX. Per tant Goldblatt és blanc però no afrikaner, és, com si diguéssim, un blanc "a part"; a més, és un jueu educat en un ambient liberal i

antiracista i que ha viscut a Àfrica durant tots aquests anys amb el que això representa per molt que la seva posició fos contrària a l'*apartheid*. En definitiva, la seva condició el posava en situació de ser mal vist pels uns i pels altres. O si més no d'aixecar suspicàcies, derivades de la pròpia condició de "blanc" i sud-africà de tercera generació.

Les dues-centes i escaig de fotografies que s'exposen al Macba no segueixen un ordre cronològic. Per acostar-se i entendre l'abast de l'obra del fotògraf sud-africà, s'ha preferit organitzar l'exposició agrupant les obres per àrees temàtiques incloent-hi una secció dedicada a presentar les primeres experiències de Goldblatt amb una càmera a la mà. L'àrea dedicada al treball a les mines resulta especialment colpidora. Val a dir que aquestes fotografies, segons ho explica Goldblatt, deuen molt a la lectura de les obres de Nadine Gordimer. Tots dos acabarien treballant plegats en un projecte sobre el mateix tema: "On the mines". Però si aquesta secció resulta impressionant, no menys

colpidores són les fotografies que Goldblatt dedica als personatges i a l'arquitectura. Són especialment reveladores les dedicades als afrikaners, de les quals es desprèn, en algun cas, una brutalitat sense fissures. El contrast s'accentua encara més amb les fotografies dedicades a reflectir la vida als suburbis (el famós "Districte Sis" de què parlen alguns novel·listes, Soweto, etc.) i amb els retrats fragmentaris de personatges anònims. No menys reveladores resulten el conjunt de fotografies que giren al voltant del que era una de les pràctiques de l'*apartheid*: el desplaçament forçós de la població negra als *homelands* o batustans, és a dir, àrees ètniques. L'arquitectura també ocupa una part important de l'exposició. Per Goldblatt, en l'arquitectura hi ha dipositades les opcions, els valors i les ideologies dels qui van fer els edificis i dels qui van manar construir-los.

Una exposició diferent per a una història recent. No se la perdin.

Marc Soler